

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ГУЗЬ МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ

УДК 657.2:303.7:631.147:338.432

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ
ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА**

08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

Роботу виконано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Савчук Василь Кирилович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
професор кафедри статистики
та економічного аналізу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук,
професор, академік НААН
Жук Валерій Миколайович,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки» НААН,
головний науковий співробітник
відділу обліку та оподаткування

доктор економічних наук, професор
Лаговська Олена Адамівна,
Державний університет
«Житомирська політехніка»,
професор кафедри інформаційних систем
в управлінні та обліку

Захист відбудеться «12» травня 2021 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.01 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розіслано «09» квітня 2021 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Гогуля

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. XXI століття посилило екологічні виклики і загрози, які стоять перед суспільством кожної країни світу. Без їх подолання не можливі сталий розвиток та реалізація стратегічних планів економічних суб'єктів, і, найперше, агробізнесу. Тому, нарощування масштабів сільсько-господарського виробництва для повноцінного забезпечення населення продовольством за дотримання концепції/принципів сталого розвитку не можливе без використання інноваційних технологій для збереження якісних характеристик сільськогосподарських земель. З огляду на це, успішний (якісний) розвиток національного сільського господарства залежить від запобігання деградації природних і агроєкосистем за господарської діяльності підприємств, збереження і нарощування родючості ґрунту, що є визначальними чинниками виробництва конкурентоспроможної агропродовольчої продукції. Ці умови найкраще створює органічне землеробство, що забезпечує таку систему ведення господарства, яка сприяє підтримці та поліпшенню ґрунтової родючості, активізує біологічні процеси ґрунту та збереження біорізноманіття, а також запобігає ерозії, яка набула в Україні загрозливих масштабів. За даними Державної служби статистики України, щорічні втрати ґрунту внаслідок нераціонального використання земель сільськогосподарського призначення становлять 600 млн тонн, а гумусу – майже 20 млн тонн.

Вирішення завдань, пов'язаних з розвитком органічного землеробства в Україні, розглядається через розширення та покращення використання його потенціалу, що потребує нових підходів в організації управління, ефективність якого може бути забезпечена за умови розроблення відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення. Сьогодні система інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства в Україні відсутня у зв'язку з тим, що не вирішено на державному рівні ряд питань теоретико-методичного характеру, які є предметом дискусій науковців і практиків. Отже, постає потреба у розробленні методичних і практичних засад удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення, спрямованого на вдосконалення управління органічним землеробством – передумову нарощування його продуктивного потенціалу та захисних функцій.

Питанням формування системи органічного землеробства присвячено наукові праці вчених-аграрників, зокрема: В. Андрійчука, В. Борисової, О. Бородіної, В. Вовка, Т. Зінчук, М. Кропивка, О. Попової, П. Саблука, М. Стадник, Р. Тринька, М. Шикіули, О. Шубравської та інших науковців. Дослідження теоретичних аспектів використання продукції органічного землеробства висвітлено у працях: С. Антонця, В. Артиша, О. Вишневської, А. Діброви, О. Єрмакова, С. Кваші, М. Кобця, А. Лук'яненко, О. Петрука, П. Писаренка, Н. Правдюк, Н. Скачек, В. Уланчука та інших вчених. Вивченням стану та напрямів розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства займаються вітчизняні науковці: Л. Гуцаленко, В. Дерій, В. Жук, І. Замула, Т. Кучеренко,

О. Лаговська, І. Лазаришина, В. Савчук, І. Садовська, Ю. Цаль-Цалко та інші дослідники.

Віддаючи належне науковим розробкам вчених, треба зазначити про відсутність системного дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства в Україні та, як наслідок, невирішені питання формування адекватного інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним землеробством. Насамперед, поглибленого дослідження потребує розроблення інформаційно-аналітичного забезпечення управління перспективою виробництва органічної продукції для зміцнення продовольчої безпеки країни, нарощування експортного потенціалу сільськогосподарської галузі, підвищення конкурентоспроможності аграрних формуваль.

Відсутність належного інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком органічного землеробства як базового елемента сталого розвитку суб'єктів господарювання, наукова невизначеність окремих теоретичних положень і потреба у практичних рекомендаціях для вирішення окреслених питань зумовили вибір теми дисертації, її актуальність і соціальну значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Виконання дисертації проводилось відповідно до науково-дослідної тематики Національного університету біоресурсів і природокористування України за науково-дослідними темами: «Формування аналітико-прогностичної системи управління стратегічним розвитком підприємств аграрної сфери» (номер державної реєстрації 01116U008082) та «Розробити систему управління відтворенням біологічних ресурсів України: економічний вимір, оцінка, прогноз» (номер державної реєстрації 0111U008871). У межах виконання тематики автором розроблено рекомендації щодо впровадження інформаційно-аналітичного інструментарію управління виробництвом продукції органічного землеробства в діяльність сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертації є обґрунтування науково-методичних засад інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства та розроблення практичних заходів його запровадження і функціонування в сільськогосподарських підприємствах згідно зі стратегією сталого розвитку.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації вирішено такі завдання:

- розкрити сутність понять «органічне землеробство» і «продукція органічного землеробства» та уточнити її класифікацію відповідно до цілей управління органічним землеробством і конкретизації об'єкта дослідження;
- визначити особливості формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства за різних його рівнів і способів господарювання;
- ідентифікувати сучасний стан інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним землеробством з використанням компонентної матриці

для оцінки його адекватності перспективі розвитку виробництва органічної продукції;

- встановити ключові індикатори оцінки інформаційно-аналітичного забезпечення формування конкурентоспроможного органічного землеробства через діагностику стану виробництва його продукції у співставленні вітчизняного тренду розвитку з міжнародним;

- визначити основи інформаційно-аналітичного забезпечення управління складним виробничо-соціально-екологічним комплексом через виявлення специфічних чинників формування ефективного органічного землеробства у світі та в Україні;

- здійснити синтез загальних елементів та інформаційних потоків процесу управління як бізнесовою діяльністю, так і визначальним чинником поліпшення довкілля на основі моделювання розвитку органічного землеробства;

- розвинути обліковий процес з урахуванням складності й інноваційності виробництва органічної продукції та необхідності підвищення аналітичності облікових даних;

- сформувати систему інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним землеробством та обґрунтувати праксеологічні засади її реалізації через удосконалення облікових процедур і системи звітності;

- обґрунтувати систему інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом органічної продукції на основі предикативного моделювання як засобу досягнення стратегії підвищення конкурентоспроможності агроформувань.

Об'єкт дослідження – система інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства в сільсько-господарських підприємствах.

Предмет дослідження – теоретичні, організаційні та практичні засади і положення з формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом органічної продукції з урахуванням глобальних тенденцій і стратегії розвитку аграрного сектору економіки України.

Методи дослідження. Теоретичним і методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали праці провідних вітчизняних та іноземних вчених, методологія і загальносистемні принципи проведення комплексних наукових досліджень. Зі спеціальних методів дослідження у дисертації використано: абстрактно-логічний – у процесі вивчення літературних джерел та дослідження розвитку поставлених проблем; теоретичного узагальнення – для розкриття сутності категорії «органічне землеробство»; спостереження, порівняльних переваг, економічного аналізу, економіко-статистичний – у процесі аналізу економічної ефективності виробництва продукції органічного землеробства; розрахунково-конструктивний, графічний, пропорційних залежностей показників – для вивчення та виявлення зв'язків між досліджуваними показниками, економіко-математичний – у процесі моделювання перспективи розвитку органічного землеробства.

Інформаційною базою дисертації є теоретичні та методичні розробки вчених, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, Міністерства екології та природних ресурсів України, статистичні дані Державної служби статистики України, нормативні довідники, річні й оперативні дані сільськогосподарських підприємств, матеріали науково-практичних конференцій, семінарів, періодичних видань, особистих спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні методичних і практичних засад побудови ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства. Внаслідок дослідження сукупності теоретичних, методичних і практичних напрямів інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства було одержано результати, які містять наукову новизну:

вперше розроблено інформаційно-аналітичну систему управління виробництвом органічної продукції на основі сформованої імітаційної моделі, яка включає, окрім технологічних, галузево-ринкових компонентів, обліково-аналітичні (справедлива вартість, собівартість, прибутковість, інформація з облікових об'єктів сталого розвитку), що інтегрує інформаційні потоки щодо забезпеченості необхідними ресурсами та оптимального їх використання з пріоритетом очікуваної маржинальності діяльності аграрних формувань;

удосконалено:

– тлумачення сутності поняття «органічне землеробство» як об'єкта обліку й аналізу в контексті науково обґрунтованого використання сільськогосподарських угідь для виробництва органічної продукції через відновлення та підтримання якісних параметрів угідь, що гармонізує взаємодію людини з природою і є передумовою створення стійких збалансованих агроекологічних систем;

– розмежування видів отримуваної продукції органічного землеробства, які б забезпечували відтворення ресурсів і максимально відповідали інтересам майбутніх поколінь, що формує точнішу аналітичну оцінку результативності та ефективності управління виробництвом органічної продукції;

– методичні передумови інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства на основі сформованої системи чинників (стану розвитку органічного землеробства в Україні та світі; галузевої складової його функціонування; природно-ресурсного потенціалу та передумов його відтворення);

– обґрунтування параметрів інформаційно-аналітичного продукту для управління виробництвом продукції органічного землеробства шляхом відображення відповідних господарських операцій в обліку та звітності, що є базою для аналітичної діагностики дотримання принципів сталого розвитку;

дістали подальший розвиток:

– сукупність системоутворюючих елементів інформаційно-аналітичного забезпечення управління підвищенням ефективності виробництва органічної

продукції та відтворюючими агропроцесами через візуалізацію модулів органічного землеробства;

– методичні підходи до використання компонентної матриці оцінки рівня сформованості системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним землеробством, яка дає змогу виявляти й оцінювати основні інформаційні потреби аграрних формувань, органів державного управління, місцевого самоврядування та інших суб'єктів ринку, що є передумовою вдосконалення інформаційно-аналітичного середовища управлінської діяльності цих інститутів;

– методика узагальнення інформаційних потоків щодо виробництва продукції органічного землеробства в контексті запитів учасників ринку та елементів відтворення біоресурсного потенціалу як методичної основи системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління в аграрних формуваннях;

– рекомендації щодо врахування особливостей обліково-аналітичного процесу виробництва продукції органічного землеробства як передумови підвищення його ефективності та поліпшення параметрів відтворення асиміляційного потенціалу, що сприяє системному підходу до прийняття управлінських рішень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні у практику рекомендацій щодо вдосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком виробництва продукції органічного землеробства, що сприятиме розвитку системи забезпечення управління реформуванням державного регулювання безпечності та якості продукції органічного сільського господарства в контексті вимог міжнародних стандартів, забезпечуватиме розвиток ринку продукції органічного землеробства – одного із визначальних чинників підвищення конкурентоспроможності аграрних формувань. Розроблену імітаційну модель розвитку органічного землеробства для досягнення цілей конкурентних стратегій сільськогосподарських підприємств на основі якісного інформаційно-аналітичного забезпечення подано для впровадження до Міністерства аграрної політики та продовольства України. Методику оцінки впливу основних чинників виробництва продукції органічного землеробства і звичайних систем сільського господарства на ефективність використання ресурсів та економічні результати діяльності підприємств і параметри навколишнього природного середовища прийнято для впровадження ТОВ «Агрофірма «Хліб «України» для використання у процесі прогнозування експортних операцій. Окремі пропозиції щодо вдосконалення системи документообігу з врахуванням особливостей органічного землеробства, зокрема з розкриттям якісних параметрів залучених у виробництво довгострокових активів, посадкового матеріалу, засобів захисту рослин і понесених екологічних витрат, подано для впровадження до ТОВ «Агрофірма «Колос». Пропозиції щодо відображення в обліку якісних параметрів основного виробничого ресурсу – землі – через облік витрат від зміни вмісту поживних речовин за поточними цінами добрив використано в роботі СФГ «Смарагд».

Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі під час викладання дисциплін «Статистика», «Аналіз господарської діяльності», «Проектний аналіз» та «Економетрика» студентам економічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Особистий внесок здобувача. Всі наукові положення і розробки, представлені в дисертації, що виносяться на захист, є результатом власних досліджень і авторських здобутків. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, наукові ідеї, практичні результати обговорювалися та доповідалися автором на: Всеукраїнській науковій конференції молодих учених Уманського державного аграрного університету (м. Умань, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 2012 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Органічне виробництво і продовольча безпека» (м. Житомир, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Аграрна політика України в умовах глобальних продовольчих та фінансово-економічних викликів» (м. Київ, 2016 р.); Круглому столі «Соціальний розвиток села в умовах адміністративно-територіальних трансформацій» (м. Київ, 2017 р.); Круглому столі «Роль фінансово-кредитних інститутів у фінансуванні аграрного бізнесу України» (м. Київ, 2017 р.); IV Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 2019 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження автором опубліковано 10 наукових праць, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі включених до міжнародних наукометричних баз даних, стаття в науковому виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних Scopus, стаття в іншому науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних, 3 тези наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 197 сторінок друкованого тексту. Дисертація містить 22 таблиці, 32 рисунки і 12 додатків. Список використаних джерел налічує 230 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет роботи, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, відображено їх апробацію та особистий внесок здобувача.

Перший розділ «Теоретико-методичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції

органічного землеробства» присвячено визначенню сутності продукції органічного землеробства як об'єкта обліку, аналізу й управління, обґрунтуванню системи показників оцінки і прогнозування розвитку органічного землеробства та визначенню особливостей формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства.

Відповідно до завдань дослідження уточнено понятійний апарат та запропоновано під органічним землеробством розуміти систему управління відтворюючими агропроцесами, що ґрунтується на максимальному використанні біологічних чинників підвищення родючості ґрунтів і захисту рослин, а також виконанні комплексу заходів, які забезпечують біологічно, соціально й економічно обґрунтоване виробництво сільськогосподарської продукції. Внаслідок покладання в основу органічного землеробства реалізації функції відтворення розмежовано види отримуваної продукції. Перший рівень органічного землеробства формує натуральна (фермерська) продукція, виготовлена без використання синтетичних і хімічних речовин, однак сировина або обробіток ґрунту є звичайними. Другий рівень формує органічна продукція, яка враховує не тільки безпосередні етапи виробництва, а й вторинні канали формування складу продукції. Така продукція є сертифікованою, що підтверджує проведення експертної перевірки всіх етапів виробництва. Найвищим (третім) рівнем органічного землеробства є екологічна продукція, яка повністю відповідає вимогам органічної, але її життєвий цикл обов'язково враховує вплив на навколишнє середовище. Тобто, це продукція, опаккування якої виготовлено з швидкорозчинних і нетоксичних матеріалів, що не накопичуються в ґрунті; повторне використання матеріалів, якщо виробництво вимагає використання надр або інших природних ресурсів; ведення проєктів сталого збереження тощо.

Продукція органічного землеробства, маючи багатофункціональне значення як об'єкт обліку, аналізу й управління, є первинним елементом у системі сталого розвитку як головне підґрунтя для відтворення біоресурсного потенціалу, а також результатом процесу виробництва у сільському господарстві та базисом здійснення органічних виробничих процесів. Виробництво органічної продукції рослинництва – один із шляхів реалізації концепції сталого розвитку сільського господарства та, відповідно, потребує ефективного управління як на мікро- і мезо-, так і на макрорівні, що не можливе без адекватного та системного інформаційно-аналітичного забезпечення. Його основу формує система показників/індикаторів оцінки органічного землеробства (рис. 1).

Пріоритетна система землеробства, як частина цілого сектору сільського господарства, вимагає граничного аналізу змінних, які безпосередньо пов'язані з характеристикою системи землеробства, та тих, на які вона впливає. Змінні визначено на основі субкатегорій: щодо біоресурсного потенціалу, зовнішні фактори – це чинники, які фактично мають загальний вплив на господарство через навколишнє середовище, економічні та соціальні основи; біологічне різноманіття і природні місця проживання є частиною категорії екосистеми,

водночас змінні ґрунту, води, клімату і повітря розглядаються у межах категорії природних ресурсів; здоров'я та добробут включає в себе системи впливу на господарства і споживачів, як частина індикатора якості продуктів харчування; внутрішні категорії оцінювання – визначають інформаційні запити споживачів, виробників та агроекологічний ланцюг.

Рис. 1. Інформаційно-аналітичні елементи оцінки органічного землеробства*

Примітка. *Розроблено автором на основі Системи індикаторів Організації економічного співробітництва та розвитку

Запропонована система інформаційно-аналітичних елементів оцінки органічного землеробства, унаочнює його основу (екосистема, природні ресурси, здоров'я і благополуччя) як біологічно, соціально й економічно збалансованої моделі управління відтворюючими агропроцесами. Органічне виробництво – один із пріоритетних векторів сталого розвитку вітчизняного і світового сільського господарства.

Разом із актуалізацією економічних, екологічних і соціальних проблем в аграрному секторі та пошуками шляхів їх вирішення постала проблема недостатності інформації, яка б задовольняла запити стейкхолдерів про стан розвитку органічного виробництва в Україні як загалом, так і в розрізі окремих галузей, суб'єктів господарювання та за регіональною належністю. Для визначення рівня сформованості системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства та її відповідності запитам користувачів, а також з метою задоволення інформаційних потреб органів державного управління, місцевого самоврядування та інших суб'єктів ринку продукції органічного землеробства запропоновано використовувати інтегральну експертну оцінку на основі компонентної матриці (рис. 2).

Рис. 2. Компонентна матриця оцінки сформованості інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства*

Примітка. *Розроблено автором

Розроблена система аналітичних показників/індикаторів на основі компонентної матриці зорієнтовує зацікавлені сторони в освоєнні внутрішньогалузевих особливостей відносин ринку органічно безпечної продукції, ефективному застосуванні досягнень науково-технічного прогресу, раціональному виборі організаційних форм ведення бізнесу у сфері органічного сільськогосподарського виробництва й оптимальних варіантів прийняття господарських рішень, а також у створенні цілісного інформаційного середовища для забезпечення ефективного та конкурентоспроможного вітчизняного виробництва продукції органічного сільського господарства.

Результати проведеного аналізу управлінського середовища в розрізі пропозиції, виробництва, переробки, попиту, правового регулювання та урядової підтримки показали, що аргументами, які можуть впливати на збільшення обсягів виробництва органічної продукції є: рівень прибутковості органічного землеробства; рівень платоспроможного попиту та експортний потенціал. Аналітична оцінку платоспроможного попиту споживачів продукції органічного землеробства підтверджує, що серед основних причин низької ефективності виробництва цієї продукції в Україні є: недосконала структура ринку; недостатня обізнаність населення щодо переваг споживання органічної сільськогосподарської продукції; невисокий платоспроможний попит на внутрішньому ринку і, як наслідок, експортно орієнтоване виробництво; несформованість суспільної культури відповідального споживання.

У другому розділі «Оцінка інформаційно-аналітичного забезпечення формування конкурентоспроможного органічного землеробства» проведено діагностику стану і тенденцій виробництва продукції органічного землеробства, проаналізовано чинники формування її ефективності, оцінено релевантність обліково-аналітичної інформації для управління розвитком органічного землеробства.

За даними системного аналізу світових тенденцій розвитку органічного агровиробництва і вітчизняних особливостей його становлення, виявлено, що аграрний сектор займає 20-ту позицію серед країн світу за площею сертифікованих земель (270,2 тис. га), що становить 0,8 % у загальній світовій площі органічних земель. Це вагомий показник, який свідчить, що наша держава випереджає ряд країн Європейського Союзу (Португальську Республіку, Королівство Швецію, Республіку Фінляндію, Королівство Данію, Республіку Угорщину, Республіку Польщу), для яких цей інноваційний напрям розвитку є пріоритетом спільної аграрної політики Європейського Союзу. За останні п'ять років площа органічних сільськогосподарських земель в Україні зросла в 1,5 раза, темпи розвитку органічного виробництва були у 5,5 раза вищі, ніж у Європі та в 4,9 раза вищі, ніж у світі. Однак, землі, придатні для органічного землеробства, в Україні займають всього 1,1 % з 42,7 млн га сільськогосподарських угідь. Тобто виробництво органічної продукції в Україні є трендом, що не лише обумовлено загальносвітовою тенденцією, а й підтверджується стрімким нарощенням виробничих площ, кількості операторів і рівня споживання органічно безпечної продукції (рис. 3, 4).

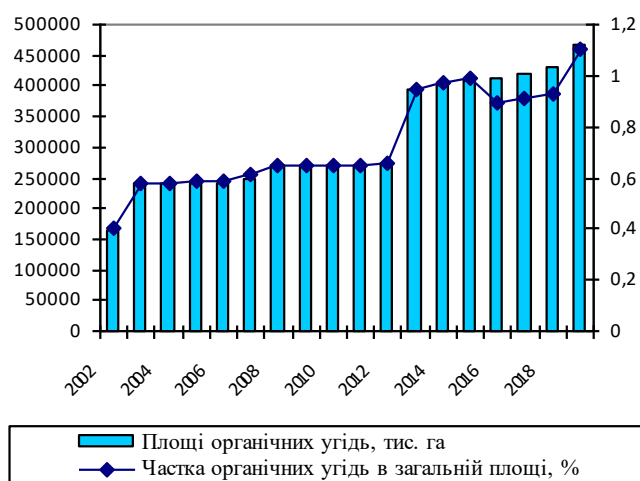

Рис. 3. Динаміка площ сільськогосподарських угідь, що використовують для виробництва органічної продукції в Україні, 2002–2019 рр. *

Примітка. *Розроблено автором на основі статистичних даних Федерації органічного руху України

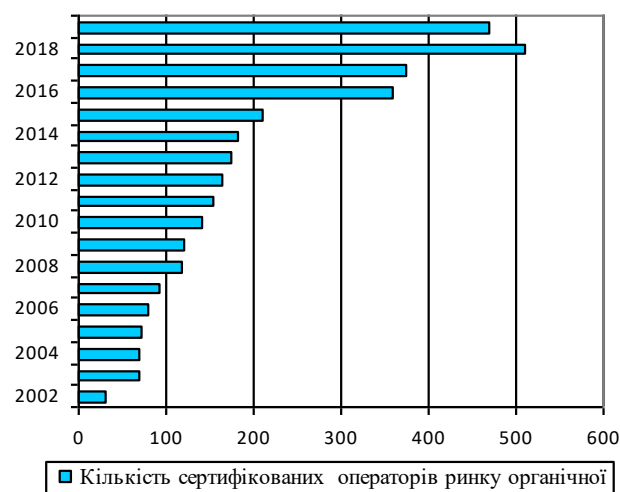

Рис. 4. Динаміка кількості сертифікованих виробників органічної продукції в Україні, 2002–2019 рр. *

Примітка. *Розроблено автором на основі статистичних даних Федерації органічного руху України

Для забезпечення системності та конкретизації місця і значення вітчизняного процесу виробництва органічної продукції, важливим є врахування його галузевих особливостей та орієнтирів господарювання у цій сфері, які прийняті за основу моделі формування ефективного органічного землеробства: організаційні, економічні, виробничі, матеріально-технічні та еколого-соціальні. Визначені чинники підтверджують, що органічне землеробство в Україні є складним виробничим комплексом, для ефективного управління яким необхідна спеціально розроблена система заходів, що враховувала б галузеву специфіку функціонування, наявний природно-ресурсний потенціал і забезпечувала його динамічне відтворення.

Сформована відповідно до завдань система інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства є взаємозалежною сукупністю організаційно-правових, облікових, аналітичних, контрольних, виробничо-технологічних, інноваційно-інвестиційних і соціально-екологічних компонентів, що забезпечує раціональне використання й ефективне відтворення біоресурсного потенціалу аграрних формувань, ґрунтуючись на якості прийнятих управлінських рішень внаслідок збалансованості інформаційних потоків (рис. 5).

Рис. 5. Система інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства *

Примітка. *Розроблено автором

Формування ефективного органічного землеробства є комплексом заходів, спрямованих на підтримку та відновлення природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує замкнутий цикл виробництва на сільсько-господарському підприємстві. Тобто органічне землеробство реалізується під

впливом законів відтворення з використанням наявних чинників виробництва аграрних формувань.

Загальний потенціал вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції для переходу на органічну продукцію оцінюється за обсягами внесення мінеральних та органічних добрив. За останні 20 років абсолютні обсяги внесення мінеральних добрив у підприємствах України загалом зросли майже у вісім разів, порівнюючи з початком 2000-х років, що у розрахунку на 1 га – у 9,3 раза. Водночас обсяг внесених органічних добрив за аналогічний період скоротився більше ніж в 11 разів. Відбулося стрімке падіння обсягів внесення органічних добрив на одиницю ріллі, що корелює зі зменшенням поголів'я великої рогатої худоби та свиней. Отже, це основна причина зменшення внесення органічних добрив на одиницю площі.

Доведено, що ключовими площинами формування ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком органічного землеробства є: належне нормативно-правове забезпечення; державна підтримка розвитку; комплексність процесу органічного виробництва через міжгалузеву кооперацію рослинництва та тваринництва. В Україні ринок органічної продукції є на етапі становлення, саме тому його розвиток прямо залежить від рівня платоспроможного попиту на органічну продукцію, для оцінки якого розроблено порогову методику визначення. Така методика ґрунтується на розрахунку довірчого інтервалу, що зменшить предикативну помилку завдяки апроксимації інформаційної бази. Сформована методика аналітичної оцінки платоспроможного попиту споживачів продукції органічного землеробства сприяє визначенню перспективи обсягів ринку органічної продукції.

Аналіз ефективності виробництва органічної продукції проведено на основі розробленої методики оцінювання наслідків впливу на стан навколишнього середовища та раціональність використання ресурсів через врахування особливостей звичайної та органічної системи землеробства. Для підвищення значущості результатів і приведення сукупних показників до сумірності їх було співставлено з одним кінцевим результатом – індексом стійкості. Отримані результати аналітичної діагностики дають змогу підвищити якість моніторингу та оцінки стану довкілля, виявляти зміни і тенденції, а також визначати ефективність реалізованих заходів з розвитку та підтримки органічного землеробства. Запропоновані методичні рекомендації є науковими засадами для оцінки ефективності формування і функціонування виробників органічної продукції в Україні, а також її переваг, порівнюючи з сільськогосподарською продукцією, отриманою з використанням інтенсивних технологій.

У третьому розділі **«Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком органічного землеробства»** уточнено концептуальні підходи до вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним землеробством, сформовано систему інформаційно-аналітичного забезпечення управління інституціями, що забезпечують розвиток органічного землеробства, та розроблено імітаційну

модель інноваційно-інвестиційного розвитку агроформувань, що ведуть органічне землеробство.

Внаслідок поглибленого аналізу стану інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком органічного землеробства України було виявлено його не сформованість і розбалансованість за структурними компонентами. Ключовою ланкою формування інформаційних потоків за запитами користувачів є облік, від системності організації якого залежить компонентна конвергентність інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства. Чинна система облікового забезпечення не враховує галузеву диференціацію інформаційних потоків, що в кінцевому підсумку не тільки нівелює окремі напрями діяльності аграрних формувань, а й призводить до неточних економічних оцінок результатів їх господарювання. Для підвищення інформативності системи управління обґрунтовано імплементування інституційно-виробничих параметрів органічного землеробства в облікову систему в розрізі ключових елементів її методу (рис. 6).

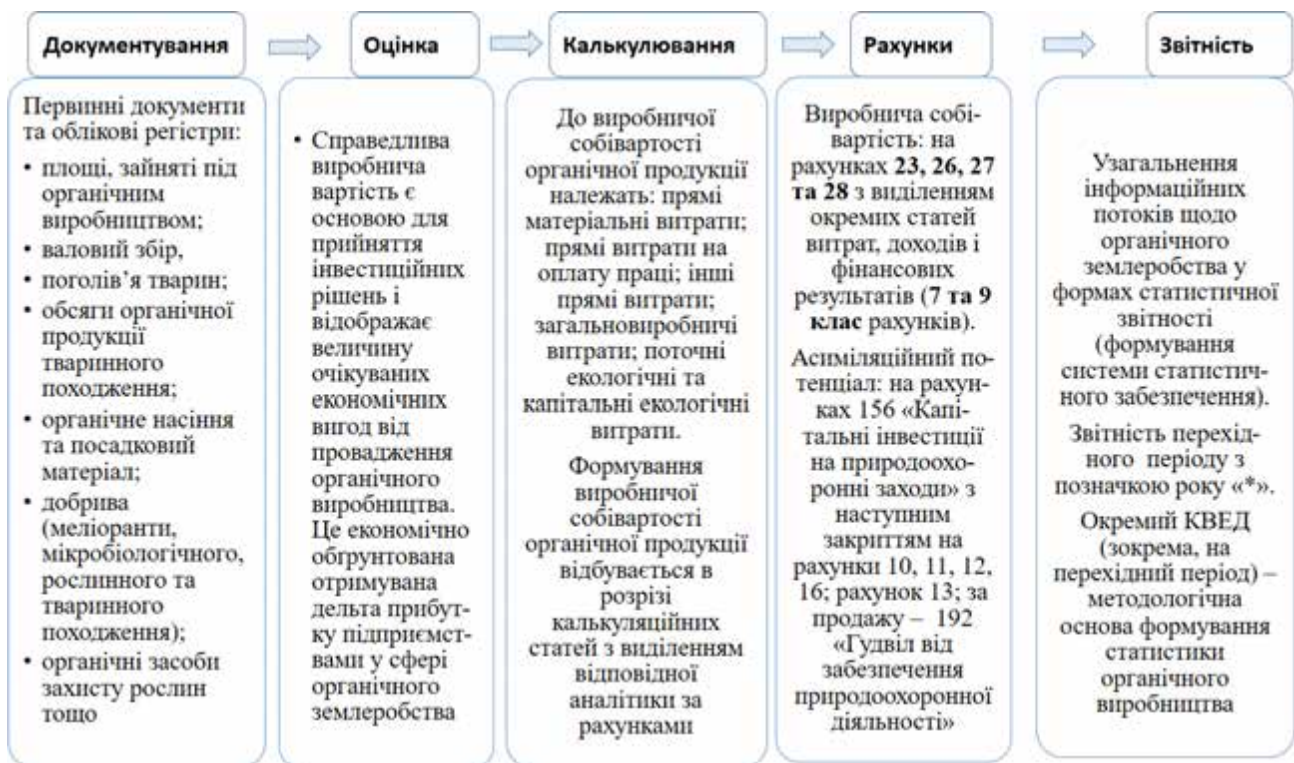

Рис. 6. Облікове забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства*

Примітка. *Розроблено автором

Практична реалізація наведеної облікової моделі вирішує проблему наявної неузгодженості інформаційних потоків щодо стану та тенденцій розвитку органічного землеробства (перенасиченість технологічних даних, нестача якісних і кількісних параметрів), що якісно покращує процес обробки даних для підготовки, прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень. Ґрунтуючись на цьому, удосконалено систему інформаційно-

аналітичних показників розвитку органічного землеробства, основу якої складають екологічні показники, які безпосередньо впливають на систему органічного землеробства. Запропонований методичний підхід облікового забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства є базою для визначення справедливої виробничої вартості одержуваної продукції та ринкової вартості (іміджу) аграрного формування.

Розроблена програма інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства містить чотири складових частини, які водночас є етапами програмування: планування; документальне оформлення плану програми; виконання; оцінку виконання (підсумовування). Удосконалення та реформування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства шляхом імплементації запропонованої програми передбачає три етапи, які ґрунтуються на єдиних концептуально-методичних засадах:

1) удосконалення методів інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства (через створення системи секторального моніторингу на основі виокремлення інформаційних потоків за окремим кодом у звітності; унормування системи показників/індикаторів та забезпечення їх прозорості);

2) підготовка виконання програми інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства (через створення державної мережі інформаційно-маркетингових центрів як інституційних органів);

3) виконання програми інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства як одного з важливих компонентів реформи системи управління аграрного сектору економіки України.

Незважаючи на значні площі, відведені під органічне землеробство в Україні, вироблена виключно рослинницька органічна продукція зернових та олійних культур спрямовується переважно не для задоволення потреб власних споживачів, а є експортно орієнтованою на зовнішні органічні ринки, здебільшого у високорозвинуті країни Західної Європи, де зростаючий попит на органічне продовольство значно перевищує пропозицію. Потребує удосконалення галузева структура сільськогосподарського виробництва у підприємствах, які займаються виробництвом органічної продукції, зокрема галузі рослинництва. До того ж для підприємств, що створюються або реорганізуються, необхідно дотримуватися цілісного підходу, за якого розвиток тваринництва є обов'язковою складовою органічного сільськогосподарського виробництва, що сприятиме врівноваженню його як системи, забезпечуючи високоефективне органічне землеробство.

Аналітичним обґрунтуванням ефективності виробництва органічної продукції є розроблена імітаційна модель оцінки фактичного стану та подальшого розвитку підприємства (рис. 7). Розроблена модель базується на сформованій обліково-аналітичній компоненті, що визначає доміанти моделювання виробництва органічної продукції. Від системності формування,

повноти та взаємоузгодженості інформаційних потоків цієї компоненти, залежить якість імітаційної моделі, а також її точність, результативність і практична застосовуваність. Розробка алгоритму та оцінка параметрів моделі аналізу фактичної ситуації та подальшого розвитку підприємства з виробництва продукції органічного землеробства, розроблена на основі платформи Wolfram Mathematica.

Рис. 7. Імітаційна модель органічного землеробства як база формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління його розвитком *

Примітка. *Розроблено автором

Для обґрунтування управлінських рішень програма реалізації імітаційної моделі передбачає її емуляцію, що є аналітико-графічним відтворенням процесу виробництва органічної продукції. Це дає змогу отримати оцінки невизначеностей і відхилень, що підвищує точність побудованої моделі та дає змогу прогнозувати діяльність суб'єкта господарювання. Цільовою функцією моделі є оптимізація прибутку підприємства органічного землеробства з урахуванням чинників обмеження, а саме: науково обґрунтованої сівозміни, використання лише органічних добрив та обсягу їх внесення.

Пріоритетними напрямками для ефективної реалізації інформаційно-аналітичної системи управління виробництвом органічної продукції є:

– підвищення інвестиційної привабливості країни як імідажового гаранта вітчизняного органічного виробництва;

– розширення програм державної підтримки розвитку галузі через систему субсидування, зокрема у межах гарантування виробникам квотового збуту або компенсації вартості виробництва органічної продукції для дитячого харчування та використання з лікувальною метою;

- враховуючи розподіл земель за вимогами децентралізації на громади, доречним є розроблення Програми підтримки виробників органічної продукції через виділення площ на пільгових умовах користування;
- введення в дію Реєстру операторів органічного ринку;
- галузеве виокремлення інформаційних потоків у звітності суб'єктів господарювання щодо органічного виробництва;
- закріплення інституційних засад органічного виробництва в обліковій політиці підприємств і відображення в обліку асиміляційного потенціалу як ключового елемента формування ринкової вартості органічної продукції;
- узагальнення інформаційних потоків з виробництва продукції органічного землеробства у звітності з формуванням системи статистичного забезпечення як основнотворчого елемента інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним виробництвом вітчизняних аграрних формувань.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретико-методичні узагальнення та запропоновано нові концептуальні підходи щодо формування інформаційно-аналітичної системи управління виробництвом продукції органічного землеробства в контексті екологізації сільського господарства. Результати дослідження дали підстави сформулювати такі науково обґрунтовані та практично спрямовані висновки:

1. За результатами дослідження та узагальнення теоретико-концептуальних засад розвитку альтернативних методів ведення сільсько-господарського виробництва, зумовлених сучасними викликами глобалізації, уточнено визначення поняття «органічне землеробство» як системи управління відтворюючими агропроцесами, що ґрунтується на максимальному використанні біологічних чинників підвищення родючості ґрунту та захисту рослин, а також виконанні комплексу заходів, які забезпечують біологічно, соціально й економічно обґрунтоване виробництво органічної продукції.

2. Доведено необхідність врахування у процесі формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним землеробством розмежування ключових видів отримуваної від нього продукції за рівнями: перший – натуральна (фермерська) продукція, виготовлена зі звичайної сировини та з використанням традиційного обробітку ґрунту, але без використання синтетичних і хімічних речовин; другий – органічна сертифікована продукція, яка враховує не тільки безпосередні етапи виробництва, а й вторинні канали формування її якості; третій – екологічна продукція, яка повністю відповідає вимогам органічної, але її життєвий цикл також передбачає врахування впливу на навколишнє середовище.

3. Встановлено, що виробництво органічної продукції рослинництва є одним із шляхів реалізації концепції сталого розвитку сільського господарства, а отже, потребує ефективного управління на мікро-, мезо- та макрорівні. Це можливо за комплексного інформаційно-аналітичного

забезпечення управління органічним землеробством у розрізі показників/індикаторів оцінки та прогнозування розвитку через синтез його загальних елементів (екосистеми, природних ресурсів, здоров'я і благополуччя людини) та інформаційних потоків процесу управління запитом споживачів, агроекологічним ланцюжком, виробниками та державною політикою, зорієнтованих на дотримання економічних і соціальних критеріїв та екологічних принципів.

4. Розвинуто методичні підходи до використання компонентної матриці оцінки сформованості системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління органічним землеробством, що об'єднує основні інформаційні потреби споживачів органічної продукції та інших суб'єктів цього ринку – сільськогосподарських товаровиробників, органів державного управління і місцевого самоврядування, інших інститутів, причетних до розвитку органічного землеробства, принципи сталого розвитку аграрних формувань, контрольо-аналітичні можливості обліково-інформаційних систем.

5. Розроблено систему показників/індикаторів статистичного забезпечення розвитку органічного землеробства, за допомогою якої вітчизняна система інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом органічної продукції набуває гнучкості, оперативності та конвергентності відповідно до запитів Європейської комісії (Євростату). Інформаційний діалог між користувачами інформації та зацікавленими сторонами щодо отримання достовірних статистичних даних з питань органічного виробництва якісно підвищить ефективність управлінських рішень з урахуванням галузевої специфіки, наявного природно-ресурсного потенціалу, забезпечуючи його динамічне відтворення.

6. Виявлено та оцінено специфічні чинники розвитку ефективного органічного землеробства у світі й Україні, зокрема стан і якість наявного природно-ресурсного потенціалу, його галузеву складову, потужність та інтенсивність асиміляційних процесів, що реалізуються під впливом законів відтворення, з використанням чинників виробництва аграрних формувань. Встановлено, що ключовими управлінськими показниками/індикаторами формування та функціонування ефективного органічного землеробства є: нормативно-правове забезпечення; державна підтримка розвитку; комплексність процесу органічного виробництва через міжгалузеву кооперацію рослинництва і тваринництва, дотримання організаційно-технологічних вимог виробництва органічної продукції.

7. Доведено, що система інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства є взаємозалежною сукупністю організаційно-правових, облікових, аналітичних, контрольних, виробничо-технологічних, інноваційно-інвестиційних і соціально-екологічних компонентів, що забезпечує раціональне використання й ефективне відтворення біоресурсного потенціалу аграрних формувань, ґрунтуючись на якості прийнятих управлінських рішень завдяки кількісно-якісній збалансованості інформаційних потоків.

8. Обґрунтовано сутність розробленого інформаційно-аналітичного продукту для ефективного управління органічним землеробством шляхом удосконалення облікових процедур і звітності, яка б давала змогу оцінювати стан і тенденції попиту, пропозиції, переробки, нормативно-правового регулювання та державної підтримки виробництва органічної продукції, її економічну та енергетичну ефективність, екологічні переваги.

9. Розроблено імітаційну модель розвитку системи органічного землеробства, цільовою функцією якої є оптимізація прибутку підприємств, а обмеженнями – науково обґрунтована сівозміна, використання лише органічних добрив та обсяг їх внесення. Застосування моделі дає змогу бачити перспективу діяльності суб'єкта господарювання з визначеним горизонтом прогнозу. Розроблена модель стратегії розвитку аграрних формувань, що займаються виробництвом органічної продукції, яка є системоутворюючим чинником інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком органічного землеробства, оскільки охоплює узагальнену систему дій, спрямовану на досягнення мети через розподіл, координацію та ефективно використання наявного ресурсного потенціалу, з дотриманням вимог чинних вітчизняної нормативно-законодавчої бази та міжнародних стандартів і норм функціонування органічного сільськогосподарського виробництва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України,

у тому числі включених до міжнародних наукометричних баз даних

1. Гузь М. М. Особливості запровадження органічного землеробства в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2011. № 2 (31). С. 341–345.

2. Гузь М. М. До методики оцінки ефективності органічного землеробства. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2016. Вип. 249. С. 145–157.

3. Гузь М. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління розвитком органічного сільського господарства. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2018. Вип. 290. С. 72–79.

4. **Гузь М. М.**, Савчук В. К. Аналітична оцінка стану та тенденцій розвитку органічного землеробства в Україні. Економіка. Фінанси. Право. 2019. № 9/2. С. 26–29. *(Здобувачем здійснено аналіз стану розвитку органічного землеробства в Україні у співставленні зі світовими трендами. А також визначено аналітичні індикатори для оцінки формування ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком органічного землеробства).*

5. Huz M. Making managerial decisions in the process of organic farming. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2019. № 12 (32). С. 9–16.

**Стаття в науковому виданні,
включеному до міжнародної наукометричної бази даних Scopus**

6. **Guz M., Ivolga I.** Organic Agriculture as a Tool to Make Economy Green. Green Economic Structures in Modern Business and Society. 2015. P. 196–218.

**Стаття в іншому науковому виданні,
включеному до міжнародних наукометричних баз даних**

7. **Гузь М. М., Собченко Т. С.** Органічне землеробство: проблеми та орієнтири розвитку в Україні. Молодий вчений. 2018. № 6 (58). С. 196–199. *(Здобувачем визначено проблеми розвитку органічного землеробства в Україні та обґрунтовано основні площини для побудови інформаційно-аналітичної системи управління виробництвом органічної продукції).*

Тези наукових доповідей

8. **Гузь М. М.** Органічне землеробство в системі формування ринку зерна: всеукраїнська наукова конференція молодих учених, м. Умань, 21–22 лютого 2007 року: тези доповіді. Умань, 2007. С. 36–37.

9. **Гузь М. М.** Особливості бухгалтерського відображення продукції органічного землеробства: міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства», м. Львів, 26–28 квітня 2012 року: тези доповіді. Львів, 2012. С. 77–78.

10. **Гузь М. М.** Необхідність аналітичного забезпечення органічного землеробства. Органічне виробництво і продовольча безпека: IV міжнародна науково-практична конференція, м. Житомир, 12–13 травня 2016 року: тези доповіді. Житомир, 2016. С. 564–566.

АНОТАЦІЯ

Гузь М. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021.

Дисертація спрямована на вирішення проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства. Досліджено теоретичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства, зокрема обґрунтовано сутність органічного землеробства, охарактеризовано систему показників аналізу та прогнозування його розвитку, розглянуто особливості формування інформації для аналітичного забезпечення управління виробництвом продукції органічного землеробства. Запропоновано авторські визначення (уточнення) понять: «органічне землеробство», «натуральна продукція», «органічна продукція», «екологічна продукція».

Оцінено інформаційно-аналітичне забезпечення формування конкурентоспроможного органічного землеробства. Розглянуто чинники формування ефективного органічного землеробства в Україні, проаналізовано стан і тенденції виробництва продукції органічного землеробства, проведено оцінку релевантності інформації для управління стратегічним розвитком органічного землеробства. Запропоновано концептуальні напрями вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком органічного землеробства на основі розробленої імітаційної моделі інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств органічного землеробства.

Ключові слова: облік, аналіз, управління, система інформаційно-аналітичного забезпечення, органічне землеробство, натуральна продукція, органічна продукція, екологічна продукція, імітаційна модель, компонентна матриця, аграрні формування.

АННОТАЦИЯ

Гузь М. М. Информационно-аналитическое обеспечение управления производством продукции органического земледелия. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 «Бухгалтерский учет, анализ и аудит (за видами экономической деятельности)». Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. Киев, 2021.

Диссертация направлена на решение проблемы информационно-аналитического обеспечения управления производством продукции органического земледелия. Исследованы теоретические основы информационно-аналитического обеспечения управления производством продукции органического земледелия, в частности обоснована сущность органического земледелия, охарактеризована система показателей анализа и прогнозирования его развития, рассмотрены особенности формирования информации для аналитического обеспечения управления производством продукции органического земледелия. Предложено авторские определения (уточнения) понятий: «органическое земледелие», «натуральная продукция», «органическая продукция», «экологическая продукция».

Оценено информационно-аналитическое обеспечение формирования конкурентоспособного органического земледелия. Рассмотрены факторы формирования эффективного органического земледелия в Украине, проанализировано состояние и тенденции производства продукции органического земледелия, проведена оценка релевантности информации для управления стратегическим развитием органического земледелия. Предложены концептуальные направления совершенствования информационно-аналитического обеспечения управления развитием органического земледелия на основе разработанной имитационной модели инновационно-инвестиционного развития предприятий органического земледелия.

Ключевые слова: учет, анализ, управление, система информационно-аналитического обеспечения, органическое земледелие, натуральная продукция, органическая продукция, экологическая продукция, имитационная модель, компонентная матрица, аграрные формирования.

ANNOTATION

Guz M. M. Information and analytical support of organic farming production management. – The qualification scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation for obtaining a scientific degree of candidate of economic sciences from the specialty 08.00.09 «Accounting, analysis and audit (for types of economic activities)». National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the disclosure of the methodological principles of information and analytical support for the production of production of organic agriculture products and the development of practical measures for its introduction. According to the results of the study of the theoretical principles of the development of alternative methods of agricultural production, the definition of «organic farming» category is specified. This is a system of management of reproducing agro-processes based on the maximum use of biological factors for increasing soil fertility and plant protection, as well as the implementation of a set of measures that provide bio-socio-economic production of organically safe products.

Three types of organic products are delimited. Natural (farm) is a product made of conventional raw materials and using a traditional soil cultivation, but without the use of synthetic and chemicals. Organic certified products are products that take into account not only direct stages of production, but also secondary channels of forming its quality. Environmental products - fully meet the requirements of organically safe, but its life cycle involves taking into account the environmental impact. The system of information and analytical elements of evaluation of organic agriculture has been formed. This is the synthesis of its common elements (ecosystem, natural resources, health and well-being) and information flows of the management process of consumers, agroharch chain, manufacturers and state policies, oriented on compliance with economic and social criteria and environmental principles.

A component matrix assessment of the system of information and analytical provision of management of organic farming is developed. The matrix summarizes the information needs of the consumers of organic products and other market entities, agrarian manufacturers, public administration and local self-government bodies, other institutions involved in the development of organic agriculture, as well as the principles of sustainable development of agrarian formations, control and analytical capabilities of accounting systems.

An analysis of the state and trends of production of organic agricultural products are carried out. The Ukrainian market develops under the influence of world trends. If Europe or the United States grows an area of organic and selling such

products, then there is an ascending trend in Ukraine. Over the past five years, the area of organic agricultural land in Ukraine has increased by 1.5 times. And the growth rates of organic production are 5.5 times higher than in Europe and 4.9 times – than in the world. This is despite the fact that in Ukraine organic lands occupy 1.1 % of 42.7 million hectares of agricultural land. The factors of development of effective organic agriculture in the world and Ukraine are systematized. This is the state and quality of existing natural resource potential, its sectoral component, power and intensity of assimilation processes, which is implemented under the influence of reproduction laws using existing agricultural formation factors. The key management indicators of the functioning of effective organic agriculture are: proper normative support; state support for development; the complexity of the process of organic production through the inter-sectoral cooperation of plant growing and livestock, observance of organizational and technological requirements of production.

The system of information and analytical support for the production of production of organic agricultural products is a set of organizational, legal, accounting, analytical, control, industrial, technological, innovative, investment, social and environmental components. This ensures rational use and effective reproduction of the biorecursive potential of agrarian molds, based on the quality of managerial decisions due to the balance of information flows.

The simulation model of the development of the organic farming system has been developed, the target function of which is optimizing the profit of enterprises. The constraints of the model are: well-founded crop rotation, the use of organic fertilizers and their introduction. The developed model is the basis of information and analytical support for the development of organic agriculture. The simulation model of management covers a generalized action system aimed at achieving the goal due to the effective use of resource potential, compliance with the requirements of the domestic legislative framework and international standards, as well as the norms of organic agricultural production.

Priority directions for the effective implementation of the information and analytical model of production management of organic products are: increase of investment attractiveness of Ukraine as an image guarantor of domestic organic production; introduction of the register of operators of the organic market; sectoral isolation of information flows in the reporting of business entities in relation to organic production; consolidation of institutional principles of organic production in the accounting policies of enterprises; reflection in the accounting of high-quality land parameters and assimilation potential that determine the fair production value of organic products

Key words: accounting, analysis, management, system of information and analytical support, organic agriculture, natural products, organic products, ecological products, simulation model, component matrix, agrarian formation.

Підписано до друку 09.04.2021 року. Формат 60x84\16
Ум. друк. арк. 0,9 Обл.-вид.арк. 0,9
Наклад 100 прим. Зам. № 210241

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, тел.: 527-81-55, e-mail: nubip_druk@ukr.net
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4097 від 17.06.2011

